

GONDOLATOK a NYUGATI HATÁRON SZERZETT TAPASZTALATOKRÓL
1959-1992

Sorkatonai szolgálat ideje 27 hónap.

- Erősen érződött a megtorlások utáni időszak
- kiképzők között zöldávósok- kékávósok is voltak
- bevonultatás a nyugati határra zömmel a távoli megyékből (Észak Magyarország és az alföld/
- akkori időszakban gyakori volt az embertelen bánásmód, igen kemény fizikai követelmények, a politikai foglalkozáson az agymosás volt
- az újonckiképzés és tisztes képzés igen kemény szellemi és fizikai felkészítést, helytállást igényelt
- az újonckiképzés után az őrsi végrehajtó szolgálatban az aknarobbanások nehezítették a sorállomány életét, állandó volt a hadbíróasztól való rettegés
- a kiemelt szolgálati helyekre géppuskát telepítettek, vinni kellett támadó- és védő kézigránátokat.
- Az erőfitogtatások következtében előfordultak osztrák területre való átlövések, megijesztették a „SUSMÁNOKAT”.
- A kimerültség miatt, azt ellenőrzésektől való félelem miatt előfordult, hogy ellenőrző tiszteket lőttek le.
- Az újonckiképzés után a tisztes képző idő 5 hónap. Itt már felkészült tisztek végezték a tisztes képzést. Jellemző volt a brossurak bemagolása, erőltették a KISZ-be, később a pártba való belépést.
- Jellemző volt a határőrök és az őrsön szolgálatot teljesítők közötti nézeteltérés, verekedés.
- A nyugati határ a szocialista világrendszer határát jelentette, ezért egyre nőtt a bevonultatott határőrök száma, már nem fértek el a határőrség laktanyáiban.
- A kiképzések a honvédségi laktanyában folytatódtak (Mezőtúr, Kiskőrös)
- Sopronban sok kulturális esemény volt, itt már megismerhették Sopron ékületét, szórakozási lehetőségeit „a Kaszinóban a szakik uralták a rendezvényeket.
- Jelentkeztem 1961-ben tiszti iskolára, a felvételi sikerült, bár nem volt meg az érettségim. Így kerültem az Egyesített Tiszti Iskolára /ETI/.
- 1962 februárjában hivatásos állományba vettek, elfogadható fizetést kaptam, minőségi változás jelentett életemben. A téli gyakorlatok, az éles századlövészetek igen kemény

- feladatot jelentettek, gyakoriak voltak kéz- láb fagyás, amelyekből sok maradandó károsodás alakult ki.
- Éleslövészetben, amikor század kötelékben hajtottuk végre a lövészetet, egyszer csak tűzéségi lövedékek robbantak közöttünk. Az illetékesek elfelejtették értesíteni az orosz gyakorlatokról a tiszteket. (Maradandó sérülések, halláskárosodások történtek). Éjszakai lövészetek is kötelezőek voltak, páncélozott harszárműről hajtottuk végre, figyelmetlenségéből egyik társunk közénk engedte el a sorozatot. Csodával határos módon nem volt sérülés.
- A tiszti iskolán 1961-től éreztük, a laktanyában és Budapesten az elindult változásokat. Normális emberi kapcsolatok alakultak ki a lakosság és a tiszti iskolások között.
- 1963-ban eredményesen levizsgáztam, hadnaggyá léptettek elő.
- Tiszti iskola után a Miskolci Határőr Kerülethez kaptam beosztást, ez volt legközelebb Alsóbereckihez, szülőfalumhoz.
- A szabadság letelte előtt országos parancsnokságra rendelték a végzett tiszteket, a csornai kerületnél történt rendkívüli események miatt (lövöldözés laktanyába, kézigránát robbantások, komoly sérülések, tüzharcot vívtak a szolgálatban lévő beosztottak). Ilyen körülmények között kezdődött a csornai tiszti szolgálatom.

Következmények voltak, hadbíróági ítéletek leszerelések, lefokozások, elhelyezések, haláleset is történt.

Ezért az utánpótlást a közöttünk kiválasztott tisztekkal oldották meg.

A vonatellenőrző század politikai helyettese lettem. Feladat volt Komárom-Sopron térségében valamennyi vonat, valamennyi busz ellenőrzése. Ebből komoly súrlódások alakultak ki az ellenőrző határőrök és a munkába induló utazóközönség között, gyakran és sokan álltunk a szőnyegszélén a fegyelemsértések miatt.

A Csornára érkezett fiatal tisztek jó kapcsolatot alakítottak ki a csornai lakosokkal, főleg fiatalokkal. (1956-ban és utána előfordult, hogy löttek határőr tisztre.)

Hat évet töltöttem Csornán, életem egyik szép időszaka volt.

1964-ben megalakult a soproni határőr kerület, az eredményesebb határőrizet érdekében. Sok új tiszt került beosztásba és kiválasztottak 1964-ben kulturális előadónak. Elsőrendű feladat volt a kapcsolat elmélyítése a polgári lakossággal. 1964-ben elkezdtek az aknamező felszedését, majd az elektromos jelzőrendszer építését. A várbalogi őrsre vezényeltek megerősítésként feladatom volt a honvédségi alakulat biztosítása, a határvonalon való portyázás, gyakran megjelentek az osztrák fináncok, TV stábok, fotósok, akik átfényképeztek gyakran magyar területre. 1964 őszén Kiskőrösre vezényeltek. Honvédségi laktanyában voltunk elhelyezve. Ez megismétlődött 1965-66-ban.

Váratlan fordulat indult el életemben a pártpolitikai vezetés javasolt Moszkvába a Komszomol Főiskolára. Azonnali hatállyal Budapestre rendelték, egy héten belül a KISZ KB előkészítő tanfolyamán voltam. Nehéz volt a helyzetem, mivel egyedül voltam tiszt, civilek között sok volt az egyetemest, főiskolát végzett hallgató. Akkor még nem volt meg az érettségi vizsgám.

Jól felkészült tanárok oktattak Moszkvában, jó ellátás, betekintést nyertem a moszkvai fiatalok életébe.

A világ közel 40 országából érkeztek fiatalok a szocialista világrendszer népszerűsítése volt a

Komszomol Főiskola egyik fő feladata.

Ebben az időszakban folyt az Új Gazdasági Mechanizmus bevezetése. A főiskola tanárai sem értették a várható változásokat.

A 60-as évek közepén viszonylag jól éltek a szovjet emberek, bőséges volt az áruellátás, ékszerektől, aranyaktól stb. kezdve mindent lehetett kapni. Ha pénzünk volt könnyen vásároltunk. (1989-re – egy rövid utazás alkalmával nem ezt tapasztaltam - kiürültek az üzletek, szinte semmit nem lehetett venni, a kivitt pénzünket visszahoztuk. A GUM Áruház egy üres hangárra hasonlított).

Sok rendezvényre elvitték a csoportunkat, az 1966-os diaszemlére is. Itt keztem foghagyma Gagarinnal is.

A Komszomol Főiskola leghasznosabb eredménye volt, utazás Leningrádba, a múzeumok látogatása. Igaz a -20-30 fokos hidegben.

1976 nyarán Kazahsztán-ba vittek. Ötórás volt az út Alma-Atáig. Este érkeztünk ragyogó napsütésben szálltunk le a gépről. Felvittek a magas hegyekbe, ötezer méteres magas hegyek közé. Háromezer méter magasban, a gleccserben megfürödhettünk. Elvittek olyan kolhozba, ahol arra voltak büszkék, hogy a feudalizmust kihagyták és egyből a kommunizmusba jutottak. Az ott élő emberek egy része nomád életmódot élt, vándoroltak az állatokkal.

Különös vendéglátást éltünk át az „aggszakáll” irányításával. Csak az ő engedélyével ehettünk, ihattunk, szólhattunk. (Ettük a birkaszemet, ittuk a kumiszt.)

Itt kaptam értesítést, hogy főhadnaggyá léptettek elő.

Júniusban befejeződött a Komszomol Főiskola és hazatértünk.

Ismét Csornán 1967-69.

1967 októberében megválasztottak KISZ Bizottság titkárnak. Ezzel bekerültem a szűkebb vezetői körbe. Rövidesen a megyei KISZ Bizottság tagjává választottak.

Életem egyik fontos állomása 1968 májusában megbíztak egy tolmácsolási feladattal szovjet családok jelenlétében. Ez Szil községben történt, itt ismertem meg jövőendő felségemet, Csupor Máriát.

Meg voltak elégedve munkámmal, rövid időn belül elismerést kaptam. 1968-ban beadtam nősülési kérelmemet, 1969 elején közölték, hogy nem engedélyezik a házasság kötést. Mérlegelve összes körülményeimet nem fogadtam el a döntést, ezért kértem áthelyezésemet az országos parancsnokságra. A párt- és politikai vezetők nem tudták megváltoztatni döntésemet, hajthatatlan maradtam és kértem felvételemet a Zrinyi Miklós Katonai Akadémia (ZMKA-ra.)

1969 nyarán az Úttörő Határőr Tábor parancsnoka voltam Siklóson.

Saját bőrömön tapasztaltam a pártpolitikai döntések helytelen, igaztalan voltát.

1989-ben – szinte azonos időszakban – felvételiztem a ZMKA-ra, ezt követően érettségiztem.

Összefoglalva jól indult az ifjúsági pályám, rövid KISZ munkám, döntéseim miatt nem tudtam ismereteimet hasznosítani.

1970 tavaszán értesítést kaptam a határőrség országos parancsnokától /Földesi Jenő/, hogy engedélyezték a házasságkötésemet. (Ehhez nagy segítséget nyújtottak a pártpolitikai szervek vezetői is.)

Az engedélyezés ellenére a határőrség pártpolitikai szervek vezetése és titkosszolgálatok sem értettek egyet.

1969-70- ősztől elkezdtem tanulmányaimat a ZMKA-n. Érdekes tapasztalat volt – míg korábban 50 év körüli vezető tiszteket küldtek az akadémiára, ebben az időben 30 évre lecsökkent a beiskolázottak életkora.

A túlzott fiatalítás túlképzéshez vezetett, harc indult a magasabb beosztások megszerzéséért.

A ZMKA utolsó évében a határőr tanszék vezetője olyan szakdolgozat írására inspirált, amely addig nem volt a határőrségnél. (Határőr csapatok tevékenysége a háború első időszakában.)

Olyan jól sikerült a szakdolgozat, hogy doktori disszertáció írására javasoltak. Ettől elálltam, nem tartottam igényt a doktori cím megszerzésére. Ellentétben velem, többen szakdolgozatot sokat felhasználtak doktori cím megszerzéséhez. A ZMKA történetében az A/16 osztály megnyerte a ZMKA foci bajnokságát.

Az akadémia elvégzése után a győri kerületparancsnok magasabb beosztást ajánlott, de a családdal Sopron mellett döntöttünk. A házasságkötésem után mellőzötté váltam.

A pártpolitika 1976-ban Katona Jánost kinevezte törzsfőnöknek. Szakmai munkájával nem voltak megelégedve, családi gondokkal is küzdött és 1979-ben öngyilkos lett.

Ezután korábbi politikai döntést megváltoztatva kineveztek törzsfőnöknek.

1977-ben a határőrség vezetése egy oktatófilm készítésére adott utasítást. A film lényege az Elektromos Jelzőrendszer /EJR/ jelzésére történő hatékonyabb intézkedések megtétele, a határőrizeti eredményesség javítása a nyugati határszakaszon. A z országos parancsnokság határőrizeti osztályvezetője a soproni kerület szakaszát jelölte ki a

helyszínnek, annak aktivitása, bonyolultsága stb miatt. Engem jelöltek ki a film készítésében résztvevő csoport vezetőjének. Mint törzsfőnök irányítottam a razzia végrehajtását. Ettől az évtől számítva beszélhetünk a totális határőrizet bevezetéséről. Ennek lényege minden rendelkezésre álló erőt azonnal mozgósítani és alkalmazni.

Ez a tevékenység az EJR jelzésével indult:

az EJR adott órs szakaszán és a szomszédos őrsökön köteles elrendelni a riadót, zárni az adott őrsök határszakaszát.

azonnal indítani a kivizsgáló csoportokat

kerületi razziát, mozgósítani a rendelkezésre álló több száz fős állományt.

ha kevésnek bizonyult a kerület rendelkezésére álló erő, az országos vezetés újabb erők bevetésére intézkedett a közeli kerülettől.

az esetek közel 90 %-ban nem határsértőtől következett be az EJR jelzése, hanem vadállatoktól és az EJR hibájából

ez a totális intézkedés olyan – részben felesleges – megterhelést okozott az állománynak, amelynek elviselése emberfeletti helytállást követelt.

a pártpolitikai elvárásoknak mindenáron való megfelelés okozta ezt a megterhelést.

Ebben a kritikus időszakban a soproni kerületparancsnok élenjárt a határőrizeti, kiképzési rendszer megújításában.

A megújulás odavezetett, hogy a határőrségnél először nem Budapesten, hanem Sopronban került végrehajtásra az országos továbbképzés. Itt bemutatásra kerültek a megújításra kidolgozott gyakorlati intézkedések.

Ez átfogta a határőrizeti tevékenység, a határterületi lakosság az állomány helyezése, stb vonatkozó korábbi tevékenységet.

A totális határőrizet bevezetése Sopronban csak késéssel indult, a TÖF nem adta tovább a Szombathelyen meghatározott feladatokat. Ebből kerületi és országos botrány alakult ki, a pártpolitikába kinevezett vezető megbízhatósága és családi gondjai is hozzájárult öngyilkosságához.

Az öngyilkosság kivizsgálása, a részletek feltárása sok emberben kételyeket keltett. Az illetékesek leállították a kutakodást, az érintett vezetők hamar túlléptek a történeten.

Rövid idő után több olyan kényes vizsgálattal bíztak meg, amelyek érzékenyen érintettek kerületi vezetőket is.

A TÖF öngyilkossága után rövidesen hívtak a kerületparancsnoki irodába, ott a kerület BT jelenlétében engem javasolnak TÖF-nek. Ezzel könnyítettek lelkiismereti furdalásaikon. Budapesten elismerték az országos vezetés tévedését, különösen a pártpolitikai illetékesek erőszakos alázatosságát.

Néhány idősebb és törekvő fiatal tiszt próbálkozott megvezetni szakkérdések terén. Századosi Sok őrnagyi és alezredesi beosztottam volt, néhányat helyére kellett tenni. Közvetlen helyetteseimnek reggelente jelentés kellett tenni minden információról – különösen az operatívokról. Először meglepődtek a módszeremen, pár hónap után beálltak a sorba, tudomásul vették ki a főnök.

Munkámmal meg voltak elégedve, ezt az országos parancsnokságon is elismerték. Alig dolgoztam be magam az új beosztásomba, 1980-ban a kerületparancsnok – budapesti támogatással – javasolta menjek el levelezőn 4 évre a Politikai Főiskolára.

Ennek rejtett oka volt, hogy a kerületparancsnok nyugdíjba készült a pártpolitikai vonal olyan személyt jelöl utódnak, akit nem tartottak alkalmasnak. Felvételi után elkezdtem az iskolát.

41 évesen nem volt könnyű, ez a családi életünkre is negatív hatással volt. Feleségemnek nagy megterhelést jelentett a 9 és 7 éves gyermekeink nevelése.

Az anyagi helyzetünk javulásának lehetősége nem biztos, hogy ellensúlyozta a hozott áldozatokat.

A kerületparancsnok első helyetteseként ismernem kellett a szigorúan titkos okmányokat, a páncélszekrényben őrzött páncélkazetták tartalmát. Fokozatosan bevezettek az osztrákokkal folytatott tárgyalásokba. Ezt nem nézte jó szemmel a katonai elhárítás, többször tette kísérletet a beépített embereik a tárgyalásokba való bejutatásukra.

A kerületparancsnok 1982-ben volt 55 éves, nem akart nyugdíjba vonulni, sokan pályáztak a parancsnoki beosztásra, köztük a kerület PB titkára is. Végül az a döntés született, amíg én tanulok, marad a kerületparancsnok.

Közben egy budapesti értekezleten váratlanul bejelentette az országos parancsnok, hogy engem javasolnak a határőrség határügyi osztály vezetőjének kinevezni. Néhány nap gondolkodási időt kértem, megbeszéltem a családdal is a helyzetet, én sem lelkesedtem a beosztás mellett. Nem akartam az állandó utazást a kerületekhez, ismét sokat lettem volna távol a családtól.

1985. május 01-től lettem kerületparancsnok. Ettől kezdve beválasztottak több civil tisztségbe is.

A kerületparancsnoki beosztás lehetővé tette egy nagyobb lakás kiutalását az 5 fős családomnak.

Május elsején a városi felvonuláson már én intézkedhettem a tribünről a felvonulók felé. Villámcsapásként ért, hogy május másodikán éjszaka a PB titkár felesége felhívott és tájékoztatott milyen súlyos családi konfliktus alakult ki a férjével, aki felindultan távozott otthonról és a laktanyába ment. /ő is várományos volt a kerületparancsnoki beosztásra/. Azonnal bementem a laktanyába, jelentettem az országos parancsnoknak is mi a helyzet. Amire beérkeztem, már az irodájában öngyilkos lett.

Az özvegy a temetés után néhány héttel megkeresett. Tőle tudtam meg öngyilkos férje korábbi áskálódásait ellenem, valamint az országos parancsnokság politikai vezetői menővereit, mikor és hogyan ígérték meg férjének a magasabb beosztást. Máig rossz érzés visszagondolni ezekre a napokra és hetekre. Természetesen a háttérben 1972-től minden ügyben ott volt az elhárító szolgálat.

Az országos parancsnok vezetésével egy bizottság vizsgálta az ügyet – tábornokok, ezredesek – ennek több volt a látszata, mint a tények feltárása. Rájöttem nem az igazság kiderítése, hanem annak eltussolása a cél.

Igazi vesszőfutásom 1989 februárjában kezdődött, amikor az országos továbbképzésen elmondtam, hogy „a határőrség egy állóvíz, nem veszik figyelembe az országban zajló változásokat, a nemzetközi életben kibontakozott kapcsolatok megváltozását, különösen az osztrák-magyar határon – kiemelten Sopron térségében – kialakult helyzetet.

A III/III. személyi állományára hozott döntések lényegi változást nem hoztak. Ugyanis folytathatták munkájukat, 1990 elején gőzerővel folyt a titkos iratok megsemmisítése. Az állomány látta „veszélyesnek” tűnő iratok elégetését – a kazánba, mely a pincében volt. Láttam a helyzetet, próbáltam a politikusok figyelmét felhívni a háttérben zajló ügyekre. 1990-91-ben próbáltam tenni a lehetetlen helyzet ellen. Eredménytelenül.

Csak megemlítem, az 1986-ban történt különös eseményt. A FEP-eken mérték az „UKRAJNÁBÓL” külföldre szállított kamionok sugárszennyezettségét. A Fertői Szovjet alakulat vezetője megjelent az irodámban, közölte, hogy a megyei pártbizottság első

titkára hozzájárult ahhoz, hogy IKVA mellett fertőtlenítsék a kamionokat /a volt Bécsi-úti
örs előtt./

Azonnal felhívtam az országos parancsnokot, jelentettem. Erről ők nem tudtak. Megindult
a lavina a legfelsőbb politikai vezetésig. Úgy döntöttek nem engedélyezik a mentesítést.

Ezt mi közöljük a szovjetekkel – senki nem merte vállalni -. A Fertői PK arrogánsan
viselkedett, dühében földhöz vágta a sapját, összetiporta. Hol voltak ekkor a bátor
politikai vezetőink? (okmányok átadása)

*Ugyanúgy titkár, akinek az engedélyt
adta az a Birtosági Igazgatóság. Itt sem volt az engedély.*

A 80-as évek második felében erősen érződött a nyugati határon a változások szele.

Különösen érződött ez Burgenlandban. Az osztrák-magyar határon a kapcsolatok
érezhetően javultak. Az aktuális ügyek rendezését a soproni kerületparancsnok és a
burgenlandi biztonsági igazgató tartotta. Erről is tanulmányt írtam.

A soproni FEP-en rendszeresen találkoztam a régebbi és új állami- és pártvezetőkkel.
Néhány nevet csak közülük: Acél György, Cinege Lajos, Grósz Károly, Horn Gyula,
Kovács László, Horváth Balázs, Antall József, Pozsgai Imre, Horváth István Habsburg
Ottó stb.

Rendszeresen találkoztam a Német kormány tagjaival, ezeken a beszélgetéseken
elhangzottak szinte sugallták a változásokat, de a bizonytalanságokat is.

A beszélgetésekről tájékoztattam a határőrség vezetőit is, de részükről visszafogottságot
éreztem.

Ezekben az években többször találkoztam Földesi Jenő tábornokkal. A 80-as évek
második felében a belügyminiszter betegségei miatt, mint államtitkár ő helyettesítette a
belügyminisztert. Nem csak hivatalos találkozáson vettem részt.

Ismereteim szerint valószínű én voltam az első kerületparancsnok, akit beszámoltattak a
szűkebb belügyminiszteri értekezleten.

Ennek különösen nagy visszhangja volt a határőrség életében. Jelentésemet jóra
értékelték, Földesi államtitkár érzékeltette beosztottaival, a határőrség fontosságát. Őt
igazolta a nyugati határon beindult népvándorlás, amely a soproni PIKNIK-en tetőzött. A
koronát 1991-ben az első augusztusi Európai napon tették fel.

Erre egyedül engem hívtak a határőrség vezetéséből, amit sokan nem néztek jó szemmel,
megindult a hátam mögötti akciók.

1989-ben találkoztam Annus Antal tábornokkal a Tatai Hadosztály parancsnokával. Előtte az USA-ban egy tanfolyamon vett részt. Beszélgetésünkön a politikai helyzet változására utalt, sok kérdésben azonos véleményen voltunk. A hadseregben előbb megindult az új helyzet értékelése, a változásokat jobban kezelték, mint a határőrségnél. Annus tábornok egyre magasabb pozícióba került. A HM-BM-ben szinte lecserélték a sorállományú embereket határőrökre.

Sajnos a helyetteseim között is voltak beépített emberek, nem önszántából, hanem korábbi ügyeiért tudták az elhárítók ellenem felhasználni. A már korábban jelzett 5 vezetőből 3 helyre a katonai elhárítás embere került.

A határőrség vezetőinek 1989-től nem tetszett, hogy van az övéktől eltérő véleményem, ennek hangot is adtam. Érzékelték, milyen széleskörű kapcsolataim alakultak ki a Biztonsági Igazgatókkal, a haladó gondolkodású állami- politikai vezetőkkel. Bizonyos mértékig rám voltak szorulva a helyzet értékkésében. Tőlem nem kaptak információt az elhárítás emberei, ezt igen zokon vették.

1989. február Nagykanizsai vélemény:

- a határon kialakult helyzet NDK, stb
- a politikai vezetők aktivizálódása
- erős osztrák hatás, Biztonsági Igazgatóval a kapcsolat

„A határőrség olyan, mint az állóvíz, úgy tesz, mintha semmi nem történne az országban”

- valóban 1989. március 15-i ünnepségtől tartottak.
- OPK, elsőtitkár elmarasztalása
- „Ilyen felfogással nem biztos, hogy alkalmas vagyok nyugaton kerületparancsnoknak”

Jelenttem az elhárítók akcióit – megfigyelések, stb.

Válasz: „Majd szólok a fiuknak” Külön jelentés rólam,

Ezek után nem sok jóra számíhattam.

Szerencsémre az ország politikai életében „különösen Sopronban olyan gyorsan változtak a helyzetek, amelyek engem igazoltak. Első helyen a párhúség állt.

Győr-Soproni látogatása is egy demonstráció volt a politika számára-

1990-ben Horváth Balázs célzása, megjegyzése, Székely János országos parancsnok nyugállományba helyezése.

Székely után lehetett a zavarosban halászni.

1990 december – Nováky kinevezése, amikor már Horváth Balázs belügyminiszter fel volt ment a taxis blokádnak miatt. Az állomány véletlenül tudta meg az aláírt parancsot. A titkos szolgálat befolyása érvényesült. Ez a helyzet vezetett 1991 tavaszához. Kértem nyugállományba helyezésemet.

János Székely
M. Székely